

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" דק"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עיונים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום' • עמוד הש"ס לשבוע הבעל"ט: בבא קמא כג. - כו. • פרשת אחרי תשפ"ד

לשלחן השבת

הרב יאיר וינשטוק שליט"א

ניגון מגן עדן

ספינת מפרשים קטנה שטה במים שאין להם סוף. הים מקיף אותה מד' רוחותיה. לקומץ הנוסעים שעלה מדי פעם אל הסיפון לנשום אויר צח ולחלץ את עצמותיהם הכואבים משכיבה על אלומת הקש בתא המחניק, נדמה היה כי לעולם לא יגיעו אל היבשה. מזה חודש ימים מיטלטלים ונדים הם בין הגלים ולעתים הם מהרהרים, האם רב החובל וצוות המלחים יודעים מה הם עושים, או שמא הספינה תחוג במעגלים גדולים עד אחרית הימים...

ובוקר אחד משכים קום ר' ישעיה הקשיש ועולה אל הסיפון לראות את הזריחה מעל הים, ומפיו נפלטת צעקה צרודה "ארץ ישראל, ארץ ישראל, רואים את החוף".

ואמנם, ממרחק רב נשקף אליו חופה של עכו, עיר הנמל העתיקה.

בריצה מהירה הגיע אל תאו הקטן וניער את כתפיו של הערשל, בנו מחמדו. "הערשל, הערשל. התעורר, הגענו לארץ ישראל".

הערשל, בחור צעיר בן עשרים, זינק מן המיטה כאיל צעיר. נטל ידיו בחפזון ומיד רץ עם אביו לעבר גרם המדרגות ומשם אל הסיפון. עמדו וצפו בהתרגשות עצורה בקו החוף שהתקרב והלך.

"היום נתפלל שחרית בארץ ישראל" זלגו מעיניו של ר' ישעיה דמעות גיל. מאז יצא מעירו אודסה יחד עם

הדוהתא דאורייתא

נערך ע"י הרב הג"ר נתן גוטליב מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו

בענין: בניית מקוה פרטי על ידי 'חבית'

פתרון להשובתים בישובים שאין בו מקוה

יש עושין מקוה על ידי חבית גדולה, המחזיק שיעור ארבעים סאה ^(א).

וכיון שאין טובלין בכלי, מבטלין ממנו דין כלי, שחותכין בשולי החבית נקב גדול כשיעור טפח על טפח ^(ב), ומחברין החבית לקרקע.

ולאחר שנתחבר החבית לקרקע, חוזרין ומדיקיין הנקב כדי שיהא סתום היטב, ולא יפסול משום חשש זחילה.

מילוי החבית במי גשמים או מי הברז:

וממלאין החבית במי גשמים, כדי שלא יהא עליו פסול מים שאובין, וכשר אפילו לטבילת כלים ^(ג).

ואם נתמלא החבית במים שאובין מהברז, פסול לטבילת כלים, אבל עדיין כשר לטבול בתוכו כל יום לתוספת טהרה וקדושה, או על טבילה בערב שבת, כיון שאין טובל בתוך כלי ^(ד).

צינור שקבעו ולבסוף חקקו:

והנה יסוד דין זה בנוי על קביעת חז"ל במס' בבא בתרא (סה:): צינור שקבעו ולבסוף חקקו, אינו פוסל המקוה.

ופירושו, צינור שאין לו בית קיבול שחיברו לקרקע, ואח"כ נחקק הצינור ונעשה בו בית קיבול אין לו דין כלי, כיון שנתחבר לקרקע קודם שנחקק הכלי ^(ה).

נתחבר לקרקע קודם שחל עליו שם כלי:

ואם כן גם לענין החבית שניקב ונתבטל ממנו דין כלי, וחיברו לקרקע, אף שחוזר וסותם הנקב, כיון שנתחבר החבית לקרקע קודם שחל עליו דין כלי, אין חל עליו דין כלי, כדין קבעו ולבסוף חקקו ^(ו).

א. ונהגין לשער שיעור ארבעים סאה, כשיעור אלף ליטר.

ב. לדעת הרבה אחרונים אין הכלי נפסל מדין כלי רק על ידי נקב כמציא רימון, ושיעורו טפח על טפח כמבואר בשו"ת מהר"ם שיק (ייד סי' שפ).

ג. או שעושין חבית נוסף של ארבעים סאה, ועושין בו נקב המתחבר לחבית הטבילה, כדי להכשירו על ידי השקה, וכך אפשר להחליף המים בחבית הטבילה ואין נפסל משום שאובין כיון שחבית השני מכשירו על ידי השקה.

ד. כ"כ המג"א סי' פ"ח (סק"א) שכשר לטבילת טהרה במי סאה מים שאובין, ובסי' תר"ו (סק"ט) הוסיף המג"א שדוקא כשאין טובל בתוך כלי, שאז אין הטבילה מועיל כלל אפילו לתוספת טהרה.

ה. אבל צינור שחקקו ולבסוף קבעו, שנחקק הצינור ואח"כ נתחבר לקרקע, כיון שכבר חל עליו שם כלי קודם שנתחבר לקרקע, לא יועיל לבטלו מדין כלי אף אם יחברנו לקרקע.

ו. ויש לציין שאם נתחבר לקרקע על ידי בריגים [שרויפון] יש לחוש שלא חשיב כחיבור לקרקע, כיון שיכול להפרידו באופן קל, וצריך לחברו לקרקע במסמרים או דבק וכדו'.

בנו הערשל, לא הפסיקו שניהם לחלום על ארץ ישראל, והנה החלום הופך למציאות.

ואמנם, לאחר שעה קצרה עמדו רגליהם על אדמת הנמל, צרורות מטלטליהם הקטנים על שכמם ופניהם מועדות אל עבר עיר המקובלים הגלילית, צפת.

עוד בימי שבתו באודסה, שמע ר' ישעיה רבות על צפת. אותה עיר הררית קסומה ועתיקה, וכל משאת נפשו היתה לחונן את עפר הארץ, ולגור בעיר שבה הסוד והקבלה נושקים לפסגות ההרים. גם זאת הוגד לו כי בספרים קדמונים נכתב, מדוע שְׁמִיָּה של צפת כחולים יותר, משום שבה עתיד המשיח להתגלות. (חסד לאברהם, אולאי). שמועות אלו הציטו את דמיונו והסעירו את חושי. הוא ראה עצמו משוטט במטאות צפת, לומד קבלה מתוך ספר זוהר ישן ושומע סתרי תורה מפיהם של מקובלים ישישים, ומקבל את פני המשיח בבוא היום הגדול.

צפת קבלה את האב והבן במאור פנים. לאחר שנות סבל רבות בגולה, במהלכן נסתלקו אשתו וכל ילדיו במחלות ומגיפות, ויוותרו רק ר' ישעיה ובנו הצעיר הערשל בעולם. או אז החליטו לנטוש את עירם וארצם ולעלות לארץ ישראל.

היו ישובים על גבי הפרדות שהחלו יורדות ברכס ההר, כאשר לפתע נגלתה אליהם צפת הקטנטנה במלוא הדרה הציורית עד שנעתקה נשימתם. תחילה נדמה היה להם כאילו ענק כחול שראשו אדום מטפס על צלע ההר. רק כאשר ירדו כברת דרך והתקרבו מאד אל העיר ראו כי אין זה יצור ענקי המתרפק על ההר, אלא בתי אבן קטנים מסוידים כולם בכחול, מגובבים זה על זה, וגגות הרעפים שלהם נושקים זה לזה עד שכל הגגות נראו בעיניהם כמשטח אחד אדום.

שנים אחרי כן יעלו לארץ שני האחים חסידי קרלין, הרה"צ רבי יהושע העשיל והרה"צ רבי משה הלטובסקי. הם הגיעו לצפת תחילה לפני שיעברו לירושלים. היה זה ביום ו' מרחשוון לפי הלוח, ויום שרבי לוחט כבעיצומו של קיץ לפי הרגשתם. האחים שהגיעו מרוסיה בה מקדים החורף ולפעמים כבר בסוכות מכוסה הכל בכסדין שלג צחורה, לא ידעו את נפשם מרוב חום.

ברדתם מן ההר דימו לראות תחתיהם בשיפוע ההר גג אדום גדול, ולפתע התמלא הגג האדום בדמויות שחורות שרחשו פעילות על גביו כעין נמלים קטנות עמלות בזריזות ובמרץ. השתאו האחים ולא הבינו פשר דבר. עד שהתקרבו עוד יותר וראו כי אין זה "גג אחד גדול" כפי שדימו, ובדאי אין אלו נמלים קטנות חרוצות אלא הרבה בתים והרבה גגות, סמוכים זה לזה, ועל כל הגגות התרוצצו אנשים והתעסקו בפעילות שלא ירדו לחיקרה.

רבי עקיבא איגר פוסל המקוה:

אבל למעשה כבר עלה שאלה זו על שולחן מלכים, ונתעורר פולמוס גדול בענין זה.

הנה בשו"ת רבי עקיבא איגר (מהדור"ק סי' לט) כתב שבסוגיית הגמ' שם (ב"ב סו:): מפורש שלא הקילו בקבעו ולבסוף חקקו רק לענין פסול מים שאובין, דהיינו מים שנשאבו לתוכו ונשפך למקום אחר שאינו רק פסול דרבנן.

אבל אין יכולין לטבול בתוך הצינור, שהטבילה בתוך כלי פסול מן התורה.

דבר המפורש בגמרא אפילו כל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותו מהלכה:

וכן כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדור"ק סי' קמב) שלא הקילו בקבעו ולבסוף חקקו רק לענין פסול שאובין בלבד ולא לטבול בתוכו.

ונשאל הנודע ביהודה מדברי הש"ך (סי' רא סקב"א) שמפורש בלשונו שאפשר לטבול בצינור שקבעו ולבסוף חקקו.

והשיב בזה"ל, מה שהביא מדברי הש"ך, הנה זה כלל גדול אצלנו שדבר המפורש בגמרא אפילו כל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותו מהלכה עכ"ל^ז.

אסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו:

אבל מאידך החת"ס בתשובה (חיו"ד סי' קצ"ח) כתב שראה תשובת הנודע ביהודה שבסוגיית הגמ' מפורש נגד דברי הש"ך,

אבל החת"ס האריך שם מאוד והציע דברי הראשונים וגדולי האחרונים שמפורש בדבריהם שאפשר לטבול בצינור שקבעו ולבסוף חקקו, ואין חוששין לדברי הנודע ביהודה.

ובתשובה אחרת (חיו"ד סי' ריו) קבע החת"ס שכן נתפשט המנהג בישראל, וז"ל, מנהג כל ערי ישראל להתיר לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, ואסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו, עכ"ל^ח.

כיון דהראשונים ז"ל הקילו, הסומך עליהם יש לו על מי לסמוך:

וכן החכמת אדם (כלל קכב דין יא) הסכים לדברי הש"ך שאפשר לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, וכן הקיצור שו"ע בספרו לחם ושמלה (סקב"ט) האריך להצדיק דברי החת"ס.

והחזו"א (מקוואות סעיף ו' אות יד) כתב וז"ל, מה שכתב הנודע ביהודה להחמיר בקבעו ולבסוף חקקו נגד הראשונים ז"ל,

וכן הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל החמיר, ומכל מקום כיון דהראשונים ז"ל הקילו, הסומך עליהם, יש לו על מי לסמוך, עכ"ל.

כיון שניקב על דעתם לסתום לא נתבטל שם כלי ממנו:

והנה הנודע ביהודה שם עורר על ענין נוסף, אף אם נסמוך להקל לענין קבעו ולבסוף חקקו, יש לומר שחבית שניקב על דעת לסתמו אחר כך, לא נתבטל שם כלי ממנו כלל אף קודם שנסתם, כיון שניקב על דעת לסתום.

ונמצא שנתחבר הכלי לקרקע לאחר שחל עליו שם כלי, ואין החיבור לקרקע מועיל לבטל ממנו דין כלי^ט.

דבר שהיה עליו שם כלי אין מועיל החיבור לקרקע:

וכן רבי עקיבא איגר שם כתב כעין טענה זו באופן אחר, שלא הקילו בקבעו ולבסוף חקקו, רק כשלא היה שם כלי כלל קודם שנתחבר לקרקע.

אבל כשהיה עליו שם כלי אף שנפסל, דינו ככלי פסולה ואין החיבור לקרקע מועיל.

ז. וכתב שלענין טבילת כלי וכוונתו שאין חיוב טבילה רק מדרבנן, אפשר לטבול בתוכו.

ח. וכן תלמידו הגדול בשו"ת מהר"ם שיק (וי"ד סי' קצא) כתב בתו"ד ח"ל, אדמיו הגאון זצ"ל בחת"ס סי' ר"ז כתב דאסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו דקבעו ולבסוף חקקו ומוותר לטבול בו עכ"ל.

ט. ח"ל, אם בעת שעושה הנקב בחבית - תיכף היה דעתו לסתמו, לא נתבטל שם כלי מהחבית כלל, ונשאר שם כלי על החבית קודם שקבעה בארץ.

ואינו דומה לקבעו ולבסוף חקקו שמעולם לא היה שם כלי עליו בתלוש כלל, אבל חבית הזאת כבר היא כלי, ועל ידי הנקיבה אתה רוצה לבטל שם כלי ממנה, אמרין כיון שבשעת הנקיבה היה דעתו לסתמה לא נעקר שם כלי ממנה, עכ"ל.

והיינו שיש ב' דרגות: דבר שאינו כלי כלל, ודבר שיש עליו שם כלי, רק שנפסל מחמת נקב.

ונמצא שחבית שניקב ונתחבר לקרקע ונסתם, דינו ככלי.³

פתרון לעשות חבית שיהא כשר לכל הדיעות:

אך באופן שנוצר החבית מתחילה כשהוא מנוקב למטה, ולא שניקבו אחר כך, לא שייך טענת הנודע ביהודה ורבי עקיבא איגר, כיון שלא היה מעולם שם כלי על החבית.

אבל אפשר לעשות מהודר יותר שלא לסתום נקב החבית כלל, רק להדביק היטב לקרקע שלא יוחל המים.

ובאופן זה אין צריך להכשירו מדין קבעו ולבסוף חקקו, כיון שעדיין הנקב קיים כל הזמן, שהסתימה שנעשה על ידי הקרקע לא חשיב כסתימה, כיון שהחבית עצמו נשאר מנוקב.⁴

י. כתב שם שמסתפק בזה ואין ברור לו החילוק בזה.

יא. כ"כ החוריא (סי' ב אות ג) ח"ל, ונראה דכלי נקוב שחברה לארץ כל שלא סתם הנקב, אף שנסתם הנקב בלחיצת הכלי לארץ לא היו עליו שם כלי, שאם יטול הכלי אין הקרקע עולה עמו, לא חשיב כלי, עכ"ל.

וכ"כ בשרית דברי מלכיאל (חיד סי' טט) ועל דבר אם מותר לסתום הנקב בצמימנט וכו', אם כשיצאו הכלי מתוך המקוה ישאר הצמימנט במקוה, אז אין חשש בזה, כי אין זה סתימה, רק כאלו מניח הכלי באופן שהנקב יהא על גבשושית שבקרקע עכ"ל.

כעבור שעות אחדות הגיעו לצפת עצמה. לאחר ברכת השלום מיהודי העיר שאלו האחים מדוע עלו כל אנשי העיר אל גגותיהם.

"ומדוע אינכם מבינים?" ענו להם יהודי צפת בשאלה, "התאריך היום הוא ששה ימים בחודש מרחשוון. בערב נתחיל לומר בתפילה "ותן טל ומטר לברכה". עלינו להיות מוכנים איפא לקראת הגשם שירד בעו"ה, ואחרי הקיץ הארוך שעירער את מצב הרעפים שלנו, עולים אנחנו אל הגגות. איש איש עורך בדק בית ובדק גג, ומתקן את כל הטעון תיקון. כדי שכאשר יגיע הגשם בעוד שעות אחדות, לא יפתיע אותנו וירטיב את כל הבית".

"על מה אתם מדברים?" השתוממו האחים, "איזה גשם עומד לרדת, והרי דומה כי אל המדבר הגענו. חום כזה לא חשנו מעולם בארץ מולדתנו".

יהודי צפת רגילים היו בקושיות של חדשים שעלו מן הגולה והתבוננו בהם מחוייכים. "נו, בעוד שעות אחדות נדבר".

ואכן, בתפילת ערבית היתה שאלת ותן טל ומטר, וכעבור שעות אחדות, התקדרו השמים בעבים, ובאמצע הלילה ירד גשם סוחף בצפת ואלמלא התיקון שתיקנו את גגותיהם מבעוד יום, כי אז הוצפו כל הבתים מים.

מלאי התפעלות הגיעו האחים לבית הכנסת למחרת בבוקר ונדהמו לשמוע מפי תושבי העיר שספרו להם בתמימות כי כאן, מדי שנה, כך הוא המנהג. בליל ז' במרחשוון מבקשים על הגשם ומיד הוא מגיע!

כזו היתה צפת!

|||

וכאן החלה עבורם תקופת חיים חדשה. ר' ישעיה אמנם שיקע עצמו בלימוד תורת הנגלה והנסתר והגה בגמרא ובזוהר יומם ולילה. קומתו הרחנית שגבה עד מאד. הערשל היה מסור לו בכל לבו ונפשו ושרת אותו בכל דבר אליו הזדקק אביו כשרת עבד את אדוניו. הוא עצמו למד תורה בהתמדה בבית המדרש וגם הוא נעשה בן עליה. אלא שמעל לכל היתה עבורו מצות כיבוד אב. עליה לא ויתר לא ביום ולא בלילה.

שנתיים חלפו ועברו ביעף מאז הגיעו האב והבן לגור בצפת. הערשל כבר היה בחור בן 22 שנה ושדכנים החלו מתדפקים על דלת בית אביו ומציעים לו הצעות שידוכין ראויות לבחור מצוין כמוהו.

לתדהמתו הגמורה של ר' ישעיה, סרב הערשל לשמוע אף לא אחת מהצעות השידוכין והיה מנענע ראשו בשלילה לכל שדכן בתורו.

"מדוע אינך רוצה לשמוע?" שאל ר' ישעיה בפליאה. "כלום בתו של ר' מיכאל הנפח אינה ראויה לך, או חיים בער הסייד נבזה בעיניך? דע לך בני כי בנות רבנים משתדכות רק עם בני רבנים, וכיון שאני איני אלא יהודי פשוט, שום רב לא ירצה להשתדך עמי".

הערשל מילא פיו שחוק. "אבא, וכי חושדני אתה ביהרהר? בטוח אני בכל לבי כי כל הצעת שידוכין שהציעו לי, טובה היא וראויה".

"אלא?"

"אלא" החרה-החזיק הבן אחרי אביו, "שאינני יכול לגלות. אך יש לי סיבה טובה מדוע אינני רוצה להיכנס לפרק זה בחיים".

כל נסיונותיו של האב להציל דבר מפי בנו עלו בתוהו. הערשל שתק כמו דג והעלה בכך את כעסו של אביו שקמה לראות נחת מבנו.

אולם כמאמר הבריות, "וואס איז באם ניטערטן אפ'ן לונג, איז ביי דעם שיכור אפ'ן צונג"... מה שאצל הפיכח על הראיה, לשיכור על הלשון). לאחר עשר שנים ארוכות בהן סירב הערשל בעקשנות ברול להשתדך, וכבר הגיעו שנותיו עד ל"ב שנה. צץ רעיון בראשו של האב. בפורים הבא השקה האב את בנו יין לשוכרה. נכנס יין יצא סוד. בעת שהיה שיכור כלוט גילה הבן הצדיק את כל לבו. לתדהמתו הגמורה שמע ר' ישעיה מפי בנו השיכור כי מכיוון שראה כי אביו, ר' ישעיה, הולך ומודק ואינו יכול

ארכעס א' יודע מיט וועמען לערנ'ט מען דעם 'עמוד'?

- 1** **חברות גישמאקע שיעור!**
א גישמאקע אין די גמרא - צוזאמען מיט גישמאקע חברים!
- 2** **חברותא פאסיגע חברותא!**
גרינדלאך פארשטיין דעם 'עמוד'
- 3** **חבורה נקית כחבורה מיט א דיטע חבורה!**
מתיקות ונעימות התורה!
- 4** **אביס השנים! לערנען מיט א שיעור אין איבער חזר'ן מיט חברותא**
(אדער פארקערט) א שלימות'דיגע קניין!

לקראת הזמן החדש כל הגבאים בכל רחבי ארצה ומקבלי את כל אדם בסבר פנים יפות! לכל אחד ואחד לבלי יוצא מן הכלל כפי רצונו הטוב!

ווארט נישט אז דער גבאי זאל אייך קלינגען אין גיים קלינגט עם אליין אן

הלכות פסוקות לשולחן השבת

~ לתועלת לימוד לבי"ב בשולחן השבת ~

דינים הנוהגין בימי הספירה

א. וחדש בימים אלו^א, ובמקום צורך יש לעשות שאלת חכם.

ה. וכן יש שנהגו שלא ליכנס לדירה חדשה בימים אלו^ה.

ו. מעיקר הדין אין צריך לנהוג רק ל"ג ימי אבילות בלבד, כיון שתלמידי רבי עקיבא מתו בל"ג ימים בלבד, ויש כמה שיטות וחילוקי מנהגים באיזה ל"ג ימים יש לנהוג כן, ולכן נתפשט המנהג כהיום להחמיר בכל הימים מפסח עד לפני חג השבועות.

ז. לענין תספורת מפורש בכתבי הארז"ל שיש להחמיר מפסח עד ערב שבועות ממש, ומכל מקום נוהגין לגלח הקטנים בל"ג בעומר כמו שנהג הארז"ל.

א. נהגו בכמה דיני אבילות בימי הספירה, כיון שבימים אלו מתו תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה לזה^א.

ב. אין נושאים נשים בימים אלו^ב, ואין עושין תספורת^ב, ואין לעשות ריקודין ומחולות^ב, ובכלל זה גם שמיעת כלי זמר.

ג. נוהגין שלא לברך ברכת שהחיינו בימים אלו^ג, מלבד בשבת שמברכין שהחיינו.

ד. יש נוהגין שלא ללבוש מלבוש חשיב

א. כמבואר במס' יבמות (סא) שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שדרוס, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמעון, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא, כולם מתו מפסח ועד עצרת.

ב. ס"י תצג סעיף א'.

ג. ס"י תצג סעיף ב'.

ד. במשנ"ב (סק"ג).

ה. בליקוטי מוהרי"ח (מנהגי ספירת העומר) הביא מקור לזה.

ו. בשו"ת תורת יקותיאל (מהר"ק סי' מה) הביא מנהג זה.

ז. הייטב לב בשו"ת אבני צדק (י"ד סי' מה).

לא עזרתו, גמר בדעתו לא לשאת אשה עד לאחר כלות ימיו ושנותיו כדי לא להתרחק מביתו. "אני רוצה לשרת אותך, אבא" בכה הבן בכי שיכורים של סהרת לב ומידות מזוככות, והאב אף הוא בכה כנגדו, כי ידע בסתר לבו את האמת שאמנם כוחותיו כלו, ולא יוכל להתהלך ברחוב מבלי להישען על בנו. אלמלא בנו עוזרו, כי אז מרותק יהיה לבית ואף שם, לא יוכל לעשות מאומה.

בצר לו יחל ר' ישעיה למות, כדי לא לעמוד כמכשול בפני בנו ויוכל לשאת אשה ולהקים בית בישראל. יזכה לזרע של קיימא וימשיך לטוות את שושלת הדורות.

אבל לא כן גזרה ההשגחה העליונה.

|||

המלחמה העולמית הראשונה הגיעה בשנת תרע"ד ואיתה ירדו לעולם רעב, מחסור ומחלות. צפת הוכתה קשות ברעב וטובי בניה התהלכו בחוצות נפוחי כפן. עוללים שכבו ברחוב מעולפים מרעב ופשטו יד לא לנדבה כי אם לבקשת "קראטשיקל", פיסת קצה לחם קשה שצטיל אותם ממוות של רעב.

טובים היו חללי מגיפה מחללי רעב, לפי שהם התייסרו פחות.

באחד הימים החל הערשל לחוש בבטנו, ועד שלא יצא אלא שעות אחדות, שוכב היה במיטה ומפרפר בכל גופו. ר' ישעיה יצא בשארית כוחו אל הרחוב להזעיק עזרה. אולם, איש לא שת לבו לקריאתו. העיר היתה מלאה נפוחי כפן וחללי מגיפות, יתר על המידה, ומקרהו של עוד בחור מבוגר שהיה על סף המוות, לא עשה רושם רב על אדם.

עם רדת החשיכה ירדה חשיכה גדולה על לבו של ר' ישעיה. בנו יחידו הערשל, השיב את נשמתו לבוראה והותיר אותו בעולם בודד וגלמוד כערער בערבה.

|||

שנים אחדות חלפו.

שבת המלכה פרשה את כנפיה על העיר צפת. מלבבת

ב ע ו ה ש י י ת

א מה נכחונק?
גמרא רש"י? תוספות? בקיאות?
עיון? שקו"ט? סיכומים?

א נכאי אפסת?
צעירים? זקנים? בחורים?
אברכים? בעלי בתים?

ב כיצד נכחונק?
בעל פה? בפנים?
בטלפון?

ג מה פתכיות ל? הכחיות?
על לימודי העמוד החודשי? על חזרה
חודשית? על כל מסכתות הש"ס?

ד מקומות הכחיות?
בכל עיר? בכל שכונה?
בכל בית מדרש?

ה כיצד נרשאים?
בטלפון? בנציגי הגבאים?
אצל הבחנים?

ו אי יש תועלת אפיהח?
למבנים? לרבנים? ליגעי כנים? למעיינים? לבקאים? למשתתפי השיעורים? ללומדים
בחדרות? לחברי יוערבי? לאברכים? או להשישים? לבעלי הכשרונות? או לאנשי הזכר?
כ השואמות
א"י השבות הכס"ל
ביז דערוייל גר"ס זך צו איבער חזרן
פרק "ארבעה אבות"

הצבת
נבחני
הש"ס

לקראת הבחינה הראשונה של התחלת
מחצית השניה בש"ס
"בחינה אופציה"
די וואס ווילן נעמען חודש'ליכע בחינות

שו"ת
לנבחני הש"ס

או ראש החודש הזה, אין צריך לחזור, שיש לתלות שאמר הנוסח כהוגן, כיון שאין רגיל כל כך לומר "ביום ראש החודש הזה".

ונוגע כל זה גם לענין הזכיר חג המצות בר"ח אייר, וכן כשיש לו ספק בר"ח אייר אם אמר ר"ח, או חג המצות שאין צריך לחזור.

טעות בקריאה של חול המועד:

שאלה: בקריאה של יום ראשון דחיה"מ טעה הגבאי וקרא ד' אנשים בספר ראשון, ונתעורר ספק איך לקרות פרשת "והקרבתם" בספר שני כיון שאין קורין חמשה אנשים, והגבאי אמר לעולה הרביעי שיקרא שנית בספר שני עם ברכה תחילה וסוף, האם עשה כדיון.

תשובה: אסור לאיש אחד לקרות בשני ספרים מפני פגם ספר תורה ראשון, שחשיב כאילו מטיל דופי בספר ראשון^(ט), ולכן לא עשה כהוגן לקרות עולה רביעי בספר השני.

ט. כמבואר בסי' קמד (סעיף ה).

ויש להביא סיוע לזה ממה שמצינו בסי' קע (סעיף א) לענין היוצא להטיל מים באמצע הסעודה שצריך ליטול ידו אחת^(י), וכתב המג"א (ס"ב) שמברך על נטילת ידים.

טעה בנוסח יעלה ויבוא - וכן ספק אם אמר הנוסח יעלה ויבוא כהוגן:

שאלה: אחד שטעה ואמר בחוה"מ בנוסח יעלה ויבוא "ביום ראש החודש הזה", ומה הדין כשיש לו ספק אם אמר ביעלה ויבוא ביום ר"ח, או ביום חג המצות.

תשובה: לכתחלי צריך להתחיל מתחלת הברכה, כיון שהזכיר דבר שקר ואמר ביום ראש החודש הזה, אבל בדיעבד אם תיקן ואמר "ביום חג המצות הזה" וגמר הברכה יצא^(יא).

ואם יש לו ספק אם אמר ביום חג המצות

כלי, ואם טובל כמה כלים מברך על טבילת כלים, שאין המצוה ליטול דוקא שני כלים, אבל נטילת ידים שהמצוה ליטול שני ידים, אין לחלק בין נוטל שני ידיו לנטול ידו אחת.
ז. כשלא נבטל לבית הכסא כשהטיל מים.
ח. כמבואר בסי' קח משנ"ב (סק"ח).

סיפורי צדיקים מקוריים ומהימנים ששמעו אוזניו מפי בעלי המעשה.

אף עתה עמד לו אורך רוחו ולאחר שכלו כוחות התנגדותו של הישיש גילה לו את סודו. "בן היה לי, הערשל שמו, בן עליה ממש. ולא רצה לישא אשה לפי שדאג עלי שלא יוכל לשמשני. וכיבוד אב כפי שהוא כיבדני, לא נראה בעולם. האכילני והשקני ומילא כל מחסורי. ונספה במגופה בשנות המלחמה והיה העולם חרב בעדי. בני יחידי שנשאר לי לפליטה לאחר שמתו זוגתי וכל ילדי, ודקדק במצות כיבוד אב בכל כוחו, מפני מה נגזר עליו למות בקיצור ימים ושנים, ולא התקיים בו הכתוב ככד את אביך למען יאריכון ימיך? והייתי ממרר בבכי יומם וליילה וממאן להתנחם כי אמרתי ארד אל בני אבל שאולה. עד שחלמתי חלום, ובחלום נגלה אלי בני המנוח, וזהו כולו באור מופלא רום מעלה, ויאמר לי, "אבא, מה לך מקונן עלי, מה לך מצטער? עלי אתה מצטער? לי טוב".

"הא כיצד?" שאלתי ובני השיב לי "למען ייטב לך בעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך. אני נמצא במקום שבו טוב לי. בגן עדן מקום מנוחתי. כעת למדתי לדעת כי אין כלל טענות על הקב"ה, כי כל מעשיו שהוא עושה, הם טובים בתכלית הטוב".

"הראני נא את כבודך" בקשתי מבני ולא סרב לי. נטלני וטייל עמי יד ביד בגן עדן והביא אותי עד המדור שבו שוכנת נשמתו, ושם אך טוב וחסד, ואור אין סוף שורה שם.

ליווה אותי בני אל העולם הזה, וכדי שאקבל עליו תנחומים, לימד אותי ניגון אחד מגן עדן. הניגון הזה ששרתי עכשיו.

"בניגון הזה ובידיעה כי לבן שלי טוב, אני מתנחם", סיים הקשיש ונדם.

נרעש ונרגש הלך משם רבי מרדכי חיים לבית מדרשם של בני חבורתו ולימד אותם לאלתר את הניגון הקדוש מגן עדן. וחזר אתם עליו פעם אחר פעם עד שהיה שגור על פיהם, ומני אז הפך לנכס צאן ברזל של קהל עדת חסידי סלאנים. וכאשר שהה בארצנו הקדושה הרבי מסלאנים בעל "בית אברהם", הקדיש שבת אחת לעיר תל אביב. ובלייל שבת לאחר עריכת הטיש בשעה מאוחרת בלילה ליווה אותו הקהל לאכסניה והרבי שבער כולו באש השבת, החל לפתע לשיר את הזמר "מגן אבות" בניגון זה והתלקח באש עצומה עד ששכח מעצמו ומכל סובביו ומרוב התפשטות הגשמיות עלה על גדר ושם עמד שעה ארוכה ושורר את המילים "לפניו נעבוד ביראה ופחד" במנגינה זו שירדה מגן העדן.

בס"ד

הביבוי דבקבעתא

שעת קביעת עתים בכל בתי מדרשנו
דודשו של ליק מרן אדמו"ר שליט"א

8:30 - 9:00

ירושלים ע"ה"ק קרית הרמ"א נחלה ומנוחה
גבעת ירושלים חריש טבריה

זמן קייץ
בשעת הקביעת עתים
אייר תשפ"ד

היכונו לפתיעה זמן קייץ

במסגרת שעת הקביעת עתים ושיעורי התורה
שיתקיים בעז"ה ביום שלישי פרשת אמור ו' אייר הבעל"ט

פרטים יבואו

בזמן הקייץ לא אפסיד אפילו יום אחד של קביעת עתים!

חברות נבחנו ש"ס

לחברכם: לרגל תחלת סדר נתיקת עם חברי חיים יכולים להצטרף בחינת החודשית

הבחינות
החודשית

ותי
יתקיימו בעז"ה
ביום שלישי פרשת אמור ו' אייר תשפ"ד

על פרק ראשון דמסכת בבא קמא
פרק ארבעה אבות
דפ"י ב.-יז.

פסיעות, אין יכול להתחיל שנית שאז חשיב כהתחלה חדשה.

ולכן אם טעה ושאל מטר בברכת ברך עלינו, ונזכר לאחר שגמר שמו"ע קודם שפסע, שצריך לחזור לתחילת שמו"ע, אסור לחזור כשכבר עבר חצות היום.

בייבי סיטר או לומד עם תלמיד האם מותר לקבל שכר על מלאכתו בשבת?

שאלה: שומרת על תינוקות (בייביסי-היטער) המקבלת תשלום לפי שעות עבודה, האם מותר לה לעבוד גם בשבת ולקבל שכר בהבלעה.

וכן נוגע שאלה זו לענין הלומד עם תלמיד ומקבל שכר לפי שעות הלימוד, האם מותר ללמוד עם התלמיד בשבת.

תשובה: כשמקבל שכר בהבלעה עם ימות החול, מותר לקבל שכר.

אבל באופן שמקבל התשלום לפי שעות עבודה, אף שעבד גם בימות החול ומקבל התשלום פעם אחת על מה שעבד בחול ובשבת, לא נקרא זאת כהבלעה, כיון שיכול הבעל הבית להפסיק כל שעה, נמצא חשיב כל שעה כדבר נפרד בפני עצמו.^{י.}

ויש פתרון לעשותו בהבלעה, לסכם עם בעל הבית לפני שבת שמקבל עליו לעבוד שעה בימות החול ושעה בשבת, והוא מתחייב לשלם על שני שעות אלו בכל אופן, ואין יכול לחזור אף אם לא יצטרך שיעבוד לו בשבת, שאז נמצא ששני שעות אלו חשיב כהבלעה, ומותר לקבל תשלום שכר עליהם.

אכל תמרים ובננות מה הדין לגבי ברכה אחרונה?

שאלה: אכלתי תמרים ובננות, ורציתי לדעת האם צריך לברך בורא נפשות על הבננות.

תשובה: האוכל פירות משבעת המינים, ושאר פירות שאינם משבעת המינים, כיון שבירך מעין שלוש על השבעת מינים נפטר גם הפירות.^{יב.}

ודוקא פרי העץ, אבל פרי האדמה אינו נפטר בברכת מעין שלוש.

ובחיי אדם (כלל נ סעיף ט) פסק שגם פרי אדמה נפטר בברכת מעין שלוש, כיון שאומרים באמצע נוסח הברכה "ועל תנובת השדה" ונכלל בלשון זה גם פרי אדמה, וכן פסק בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' ג).

ולמעשה אין חוששין לזה^{יג.}, אבל לענין בננות יש צירוף נוסף, שיש אומרים שחשיב פרי העץ^{יד.} ונמצא שיש צד לומר שנפטר בברכת מעין שלוש, ולכן טוב להקדים לברך בורא נפשות קודם שמברך ברכת מעין שלוש.

קליפת האגוז או השקדים כדי שיהא קל להסיר הקליפה בידיים, ולכן לא חשיב כבורר בכלי.

התחיל להתפלל לפני חצות היום וטעה וצריך להתחיל שנית?

שאלה: התחלתי שמו"ע של שחרית כמה מינוט לפני חצות היום, ובאמצע שמו"ע נזכרתי שטעיתי ואמרתי מוריד הגשם, וצריך להתחיל שמו"ע שנית, האם מותר להתחיל שנית לאחר שכבר עבר חצות היום.

תשובה: לכתחילה צריך לגמור כל תפלת שמו"ע קודם חצות היום, אבל בדיעבד כיון שהתחיל שמו"ע לפני חצות היום, מותר לגמור אחר חצות.

ולענין השאלה כשטעה והזכיר גשם וצריך להתחיל תחילת שמו"ע, מסתבר שכיון שנזכר באמצע שמו"ע אף שמתחיל שנית מתחילת שמו"ע, חשיב רק כהמשך וגמר, וכיון שהתחיל קודם חצות מותר לגמור.

אבל כשגמר שמו"ע אף שעדיין לא פסע ג'

והיה צריך לקרות עולה חמישי פרשת והקרבתם.^{יז.}

ואף שאין קורין בחוה"מ יותר מד' אנשים, כיון שלא קראו פרשת קרבנות מוסף בספר השני, נמצא שעדיין לא השלימו חובת היום, וצריך לקרות עולה חמישי.^{יח.}

להשתמש במפצח שקדים ואגוזים בשבת?

שאלה: בשבת אסור לקלוף פירות ירקות במקלף (שיילער) כיון שחשיב כבורר בכלי, ואם כן איך מותר להשתמש בכלי המיוחד לפצח שקדים ואגוזים, ולא חשיב כבורר בכלי.

תשובה: מקלף מיועד להסיר הקליפה מן הפירות והירקות, ולכן חשיב כבורר בכלי.

אבל מפצח אגוזים ושקדים מיועד לשבור

י. ואף שיכולין לגלול ספר ראשון לפרשת והקרבתם, ואז יוכל הרביעי לעלות כיון שהוא ספר אחד, אך כיון שמברך שנית תחלה וסוף חשיב זאת כעליה נוספת, וקל יותר לקרות עולה חמישי בספר השני.

יא. כן מבורר במשנ"ב סי' קלז (סק"א).

ארכיטקט' יורס
ויי אדוני
לערנ'טמען
דעם 'עמוד'

1. **סמוך אמרו**
ככל יוסף!
דעם "עמוד
גמרא"!
"יעדע ער איינער?" "אין
יעדע צייט!"

2. **איש**
ונחלוד!
דעם
"עמוד
חדרה"!
"לערנען
און חדר"ן"

3. **אומן**
והכלל...!
עמוד מיט
תוספות
א גישמאק אין
הבנה בעמקות
התורה

4. **כריף**
יקצורו!
לערנען
אין דין
כארהערן
סיפוק פון קונה זיין!

א נייער זמן
"עדן טאג א נייער עמוד"
4 דרגות אין
"עמוד היום"!

ועד משעל התורה
תורתך שעשועי
דק"ק תולדות אהרן
בתיבת חכמות
בית המדרש הגדול

יב. כמבואר בסי' שו סעיף ד'

יג. כמבואר בסי' רח (סעיף יג).

יד. ובשער הציון סי' רח (סק"ד) דחה דברי החיי אדם שם.

טו. בקצות השלחן (סי' מט סעיף יח) שאם בירך עליו בורא פרי העץ יצא בדיעבד ע"ש, ואף שאין חוששין על בננות לענין עולה, אבל לענין ברכות יש לחוש שיצא בדיעבד.

ב ע ז ה ש י י א

י'תמשך ל'היות חיים א'רזנים ו'שפע קודש

הקהל חוקה אחת להם לברך בשיר ורננים, בשם כל תופשי התורה בסוד חכמים ובנוני
הבנים ומורי הוראה בישראל יושבי על מדיו, אברכים מסולאים ובעלי בתים קובעי עתה
ברכות טוב לראש משביר מראשי ומנהלי מפעל, מרבה ישיבה וחכמה בתוככי כל קהל

ימים ולילות מקדיש כל העתים והזמנים, לעשות רצון צדיק קדושה רבינו ורצון שוכן מעונינו
והשלך גיוז ובנס לעובי הקורה ומשאת נפש לשאוף, להפיץ מעיינות תורה מים שאין להם סוף
אריזתא וקובה וישראל בחוש משולש לקשור בלי לקרוע, שלא תהא מציאות אברך בלי עתים קבוע
הגדיל תורה ולהאדירה בהוד ובהדר בלי גבול, ופירותיה בעולם הזה כבוד חכמים יתחלו בגמול

יבורך גבר הנה כי בן בתה ה' לו שמחה, ויגדל הילד לצבי ולחן נודה ונתלל בשיר ושבתה
אבי הנער ואמו יהו מלא רחם נחת, ויזכו לגדלו לחופה ולמעשים טובים כגון פורתה
רב ענינו בבית ובחומות הצר קדישנו ורב חיל, יתנו עידיהו בכל הברכות לאיש כמפעל
אריבות ימים ובראות והמשך מפעלות קודש ביושר, מתוך הרחבת הדעת בחיים של עושר
ויתן ויחזור יתן של שמים שוכן מעונה, וכל טיב סגולת התורה כברכת כל עדת מי מנה

מפעל התורה תורתך שעשועי שע"י קהילה קדושה תולדות אהרן
בצלצלי שמע ותרועה יפצחו וירגנו כל חברי ומשתתפי ולומדי המפעל בשיר ורוך
לראש אחד המיוחד בחבורה אשר נושא כל מפעלות הקודש על לוח לבו תמיד לאית לזכרון
ובל מעייניו ובשרונוותיו נתנו ומשקיע להוסיף ספסלי דבי מרדשא ולרומם כבוד התורה בכל הזו ואזו
הלוא הוא מיודענו הדגל איש חי ורב הפעלים בר אודיו ובר אבהו שמו מפארים

במוהר"ר יואל ישראל שק"י

ז ר ג ל ה ש מ ח ה ה ש ר ו י ה ב מ ע ו נ ו
בהיכנס בנו

מחמד עינו יניק והכים עדיו לגדולות
הבחור החשוב במר ישראל צבי נרו יאיר
לעול התורה והמצוות

יש קונה עלמות של תורה בפעלי הרבנים יום ולילה במסירות ואמנות אין קצ
ר בנו ותלמידיו מודים ומשבחים על ראש שמחתו בה יתו ה ויוסף שמחות נחת לרב
א-ל מלך יראה בעמלו וזאת התורה תשפיע אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד בני חי ומוני

הכ"ר המברכים בכל הכבוד הראוי ובהערכה
ועד מפעל התורה תורתך שעשועי
שע"י ק"ק תולדות אהרן
בכל רחמי תכל

דיני ממונות

הרה"ג ר' אברהם דימאנט שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05331-48-453

הרה"ג ר' שמעון עוזר ברא"מ ווייס שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05484-76-940

כיבוד אב ואם

ובין אדם לחברו

הרה"ג ר' יואל רובין שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05276-30-126

ריבית ועסקא

הרה"ג ר' מרדכי מנחם סימון שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05484-80-936

הרה"ג ר' מיכאל אליעזר ברש"ב שפיצר שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05484-68-717

הרה"ג ר' אהרן ברי"ב בר"ג לויפער שליט"א
מורה ב"נתיבות הוראה

פל: 05484-63-582

ברכת הנהיגין וסעודה

הרה"ג ר' מנחם מענדל גוטליב שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05271-93-503

הפרשת חלה

הרה"ג ר' שמעון דוב ברנדסדורפר שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05331-71-244

הרה"ג ר' אפרים גוטליב שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05276-53-708

דיני יהוד

הרה"ג ר' ישראל ברי"ט ברנדסדורפר שליט"א
מורה ב"נתיבות הוראה

פל: 05832-50-969

הלכות מזווה

הרה"ג ר' אפרים גוטליב שליט"א
רב ב"משיב כהלכה

פל: 05276-53-708

הרה"ג ר' אברהם מרדכי קאהן שליט"א
מורה ב"נתיבות הוראה

פל: 05271-22-451

דיני ממונות

הרה"ג ר' אברהם דימאנט שליט"א
מרבני משיב כהלכה ב'דיני ממונות'

קבלן שקיבל עבודה ולוקח קבלן שני האם מותר לו לקחת רווח ההפרש לעצמו?

שאלה: בעת שעברתי על גיליון החשוב 'קנין תורה לחג הפסח', במדור 'שאלות ותשובות' שהיו בפני רבני משיב כהלכה, ראיתי המבואר שם כמה וכמה דוגמאות הנלמדים מדברי הפוסקים בנוגע הפועל או קבלן שלקח פועל או קבלן שני במקומו, שאסור לראשון לקחת לעצמו הרווח של הפרש המחירים שבינו לפועל או הקבלן השני, מבלי הסכמת בעה"ב המשלח¹ - או מבלי הסכמת הפועל או הקבלן השני², ומטעם שביארו הראשונים אין הלה עושה סחורה בפרתו של חברו. וע"כ התעוררתי לחשוב בזה שמוזמן לי במלאכתי שאני עוסק בקניית ומכירת והשכרה דירות ומשרדים וכו' למשקיעים מחו"ל וכו', ובכלל זאת מתספק אני בהחזקה והתפעול של הדירות ונוהגים אנחנו כל החברים למלאכה לקחת לעצמנו כל סוגי רווחים צדדים, מבלי שקיבלנו הסכמה מבעה"ב - המשקיע וכו' וע"כ השאלה באם נכונים הדברים, כדלהלן.

דוגמה א: ישנם קבלנים וחברות מכירה של דירות וכן של אספקה וכו' שנותנים כל מיני מתנות כהטבה לבוחר לקנות אצלם, והנה רוב המעבידים, ה"ה המשקיעים שאנו עובדים עבורם, אין מתערבים ולא נותנים לנו שום הוראות אצל מי לקנות, מצדם תפקידנו לבחור מוכרים אמינים בטיב ובנאמנות וכו', וע"כ נוהגים אנו לקחת את המתנות לעצמנו³.

תשובה: כל שגלוי ומפורש שהמוכר נותן המתנות כהטבה לבוחרים לקנות אצלם שהם בעובדא דידן העובדים המתעסקים, דעת חלק מהראשונים ששייכים המתנות לעובדים המתעסקים וכן פסק להלכה הרמ"א והסמ"ע בשו"ע, ודעת שאר הראשונים ושכן נקטו להלכה הפוסקים הנ"כ בשו"ע ה"ה הש"ך הט"ז והנתיבות, ששייכים המתנות לשניהם למעביד ולעובד המתעסק⁴, - ומסיק בשו"ע הרב⁵ על "הירא שמים ליתן חצי המתנות לבעל המעות" והיינו למעביד. ועוד מסיק בסמ"ע, שלפעמים לפי ראות עיני הדיין יוכל אף לחייב את השליח המתעסק שייתן החצי לבעל המעות והיינו למעביד⁶.

דוגמה ב: היות והחלק גדול של עסקנו הוא עם קבלנים או חברות שהן בבעלות של עכ"ם, ולפעמים צר סוג של רווח מכוח טעויות שנוצרו, כגון שהקונה משלם בטעות יותר, או שהמוכר טעה ונותן יותר ממה שמופיע בהזמנה

א. טור חר"מ סי' שלב ס"א בשם הרמ"ה וכפי שביארו בב"ח ובסמ"ע ובש"ך שם סק"ג בהביאם דיני של הרמ"ה.

ב. דרכי משה שם בהביאם דיני של הרמ"ה הנ"ל.

ג. לתועלת הדבר יש להוסיף ולבאר: שדוגמה זאת אינו דומה ואינו ענין כולל לדין המבואר לעיל אסור לקבל הפרש הרווח מטעם איך הלה עושה סחורה בפרתו של חברו, כיוון שבעובדה זו אינו מוציא כלל מעות בערמה מידי המשלח ושלא מידי המוכר, וכן שאין המתנה נחשבת כתמורה בגין הכספים של המשלח, אלא כהטבה וכפרסומות בכדי שיבא לקנות אצלו. וע"כ להלן הערה 7 בסופו ודו"ק.

ד. דין זה יש ללמוד מהא שמבואר בגמ' כתובות צח ונפסק בשו"ע חר"מ סי' קפ"ג ס"ו, שאם שלח שליח לקנות דבר מסוים, והמוכר הוסיף לשלוח במידה ובמשקל או במניין, דינו באם הרווח של הדבר מסוים הוא דבר שאין לו קצבה דינו שהרווח של התוספת שייך רק לבעל המעות, - ובאם הוא דבר שיש לו קצבה ושהשער יודע דינו שהרווח של התוספת הוא של שניהם וחלקן בה בעל המעות והשליח, - ובטעם הדבר פירש"י שיש להסתפק למי התכוון המוכר ליתן התוספת לשליח או למשלח שהוא בעל המעות וכיון שהוא ספק דינו ככל ספק שחולקין וכתב הרמב"ם ע"ז שהיא טעם נכון הובא בקצתה"ח שם סק"ו, ולדעת רש"י אם הנותן כיוון לתנם לשליח דווקא שייך התוספת רק לשליח, וכן פסק הרמ"א שם ס"ו, ובדבר שאין לו קצבה הטעם שאין נחשב ההוספה כתוספת אלא כמו שהו"ל המוכר את המקח ולכן שייך הרווח רק לבעל המעות שהוא בעצם הקונה, - והרי"ף שם פירוש הטעם כי אף שוראי שהמוכר התכוון ליתן לשליח מימי חולקין מאחר שההנאה באה לשליח ע"י מעותיו יש הקונה דינו שיש לו להתחלק עם הקונה, ובעין זה פירש בהגהות אשר"י ברא"ש שם סי' טו הובא בקצתה"ח שם סק"ח מאחר שהרווח באה ע"י מול שניהם לכן חולקין שניהם ולדבריו אף באם לא התכוון המוכר כלל לתת מתנה אלא שבאה הרווח מעצמו בגמ' חולקין ודו"ק, ולדברי שנינו אף אם כיון לתנם לשליח דווקא, שייך התוספת לשניהם, - וכן נקט להלכה הש"ך והנתיבות שם.

ה. הלכות שליח סי' יא.

ו. מן ספק הסמ"ע אף שבעצם להלכה הסכים לדעת הרמ"א.

וכו', וע"כ נוהגים לקחת לעצמנו הרווח הנ"ל ופשוט הוא שכל זאת הוא באופנים שטעות עכ"ם מותר.

תשובה: באם המדובר הוא בטעויות כאלו שמצד המעביד המשקיע אין התפקיד של העובד המתעסק לגלות טעויות כגון אלו, בהן נפסק פשוט הדין בשו"ע ששייכים הרווח רק לעובדים המתעסקים¹, ובאם היה המדובר בטעויות כגון אלו שתפקיד של העובד המתעסק לגלותם, פשוט הדבר ששייכים הרווח רק לבעה"ב המשקיע².

דוגמה ג: בעת עסקנו במכירת וקניית והשכרת דירות והמשרדים וכו', הרבה פעמים נוצר מצב שמצליחים אנחנו לייצר רווחים גדולים ע"י עליית הסך התמורה שהקונה או השוכר יש לשלם בגין הדירה או ע"י ירידת הסך התמורה שבעה"ב המשקיע יצטרך לשלם בגין רכישת הדירה וכו', ויש להדגיש שהמדובר הוא באופנים שמצד תפקידנו והמשכורות, הם נחשבים מחוץ לשורה, וכבר לא היינו חייבים לעבוד עוד על עליית או החלת המחירים, וע"כ נוהגים לקחת לעצמנו הרווח הנ"ל.

תשובה: אף הרווחים הנוצרים במונים ובאופנים שמצד התפקיד והמשכורת שמקבל העובד המתעסק נחשבים הם מחוץ לשורה, ושאין עליהם כבר החיוב לעבוד על עליית או החלת המחירים, הרווחים הנוצרים בגין והטעם בכל זה, מאחר שהתמורה שהשלם הקונה או השוכר הם תמורת הדירה או המשרד השייכים לבעה"ב המשקיע, פשוט הדבר שנאמר עליהם הדין איך הלה עושה סחורה בפרתו של חברו³, וכן מכיוון שמציאים כספים מידי בעה"ב המשקיע על סמך רכישת הדירה או המשרד לבעה"ב המשקיע, בו בומן שלאמיתו של דבר אין הצורך בהן בגין רכישת הדירה או המשרד, בכל אלו נאמר גם כן הדין איך הלה עושה סחורה בפרתו של חברו⁴, - אלא יכולים הם לבקש מידי בעה"ב על חלק ההחלה או עליית המחיר שכן תיווך באם וכפי המקובל.

הלכות יום טוב

הרה"ג ר' עמרם וואלעס שליט"א
ממורי נתיבות הוראה ב'הלכות יום טוב'

מלאכת אוכל נפש שלא לצורך יו"ט במקום הפסד:

שאלה: ביום טוב שביעי של פסח הבחנתי על שק המייעין [גזוז] שהתחיל להרקב ולפי הענין נראה שאם יהא מונח כך במשך היום טוב, יפסד כל השק ושאלתי אם מותר לקלף כל המייעין ולבשלם ללפתן [צימסע] אפילו כשיש לו כבר לפתן ליום טוב כל צרכו, בכדי להצילם מהפסד או לא, [ובעין זו מצוי שבגנות שמתחילין להרקב ולהרקוב שמקלפין הרבה ונותנים לשימור במקרר] ?

תשובה: באופן כזה אין להתירו, אולם מותר להניח אלו שלא הרקיבו, בלא קילוף במקרר, וכדי שלא יעבור על איסור בורר שלא לצורך יו"ט, יזהר להשאיר קצת

ז. דין זה נלמד מהא דמבואר בשו"ע חר"מ סי' קפג ט"ו ז' שלח שליח לקבל מעות מהעובד ככובים ונתן לו יותר דינו שהכל שייך לשליח, וכתב הש"ך שם שדין זה הוא אף לדעת הרי"ף שהובא לעיל בהערות על שאלה א' וכתב בשו"ת מהרי"ב ב"ב ח"א סי' צג, ועיין בספר משפט שלום שם שמבאר ההסבר לחלק שעדי כאן לא נחלקו הרי"ף והגהות אשרי הנ"ל על פירש"י אלא כשהוסיף תוספת מחמת מעותיו של משלח, משא"כ בטעות של העכ"ם הרי אינו מחמת מעותיו של המשלח אלא מחמת טעות של העכ"ם שטעה במצמו ומה עדי שהטעה השליח ולכונן המשלח, שזאת היא בגדר מציאה בעלמא שנמצא ביד השליח בעת שגבה השליח את החוב של המשלח ודו"ק. - ובעצם הדבר עיין בכסף משנה רמב"ם פ"א מהל' שלוחין ס"ל שלדעת הרי"ף הנ"ל אף בטעות העכ"ם יש לחלק הרווחים עם המשלח שהיא בעל המעות ודו"ק.

ח. כמבואר לעיל הערה 3 - 1 ובהערה 7.

ט. בגמ' ב"ב ח"א סי' ט"ו ובנפסק בשו"ע חר"מ סי' ש"ו ס"ה, וע"כ במה שהבאנו מדברי הפוסקים בהערה 7.

י. טור חר"מ סי' שלב ס"א בשם הרמ"ה וכפי שביארו בב"ח ובסמ"ע ובש"ך שם סק"ג בהביאם דיני של הרמ"ה, ובאמת שכן הוא המשמעותי במעט מפורש בשו"ע הרב הלכות שליח בענין כששלחו בעה"ב לקנות דבר שאינו קצוב ביוקר וקנאו בול שהרווח למשלח שאין כאן מתנה אלא מקח בול ודו"ק.

בענין חיתוך נייר או ניילון לעטיפת אוכלין וכדומה:

שאלה: בחג הפסח שנוהגין ביותר לשמור ולכסות אוכלים בשביל שימור מחשש חמץ, האם מותר לחתוך ביום טוב נייר כסף או ניילון נצמד לצורך עטיפת האוכל. תשובה: אסור, וה"ה לחתוך מפת ניילון להשים על השלחן לאכילה, דנמי אסור.

נימוק: איתא במשנה ביצה (לפ) אין שוברין את החרס ואין חותכין את הנייר לצלות בו מליח ובגמרא מבואר הטעם משום דמתקן מנא והובא להלכה בשו"ע (סי תק"ח סעי א').

ולכאורה בניילון נצמד היה אפשר להתיר, אבל אין זה נכון, דלכאורה היה אפשר לומר שמותר, כיון שאי אפשר לעשותו מבערי שיוצא מכלל שימוש כשחותכו מבערי ומכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותו מבערי מותר ביר"ט אלא שהיא הלכה ואין מורין כן, אבל אין זה נכון, דהכא גרע יותר דכל שעושה כלי אין מותר אפילו לצורך מכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותו מבערי, עיין משנ"ב (סי תקט"ט) ובשעה"צ (שם סק"א) אמנם השו"ע הרב בקונטרס אחרון (תקט"ט ס"ב) מקיל בתיקון כלי אבל לעשות כלי חדש גם הוא אסור וגם בתיקון כלי היכי דאפשר בשאלה נמי אסור ונמצא דהכא יש כמה טעמים להחמיר אפילו לשיטת השו"ע (א) דהכא הוה כלי חדש (ב) שיש לו להשתמש בנייר כסף שאינו נפסד כשחותכו מבערי. (ג) אפילו כשלא היה לו האפשרות לחתוך, הרי אפשר לו בשאלה.

הגעלה וטבילת כלים

הרה"ג ר' נפתלי שטיינברגר שליט"א ממורי נתיבות הוראה ב'הלכות הגעלה וטבילת כלים'

האם צריך לטבול מכשיר להכנת ביצים

שאלה: לאחרונה יצא מכשיר חדש לבישול ביצים וצורת הכלי הוא: יש מלמטה גוף חימום ממתכת וכלי קיבול ובתוכה נותנים מים וע"ג יש הבנית פלסטית שעליה נותנים הביצים ואין הביצים נוגעים במים ועל הביצים יש עוד כיסוי פלסטיק וכשמרתחים המים יוצא אדים מהמים וע"ז מתבשלים הביצים והשאלה האם צריך לטבול הכלי? תשובה: צריך לטבול כל הג' חלקים בלא ברכה.

נימוק: הגה אין לחייב התבנית כדון כלי פלסטיק^א שמחמירים לטבול וממילא נצטרך לטבול גם הכסוי והגוף חימום דהוה ככלי אחד^ב כיון די"א^ב דכלי שנותנים עליו אוכל רק בקליפתו א"צ טבילה ובפלסטיק בוודאי יש לסמוך עליהן.

ומשום הגוף חימום עצמו שהיא ממתכת, יהיה נראה להקל, כיון דמבואר בשו"ע סימן ק"ב סעיף ד' דחוצבה א"צ טבילה כיון שאינו נוגע במאכל והכא ג"כ אינו נוגע במאכל, אך ברמ"א ס"ה כתב שם דכסוי קדירה צריך טבילה וכסוי פת שמכסים התנור שלא יצא החום א"צ טבילה ובטעם שכיסי קדירה מחוייב טבילה.

מחלוקת הפוסקים דהאר"ו עבודה זרה (סימן רפ"ט) והארחות חיים כתבו דהטעם היא דכסוי קדירה דהוה ככלי אחד עם הקדירה וגם דהכיסוי מסייע להקדירה לבשל, וכיון שהקדירה מחוייבת, גם הכיסוי שהיא חלק מהקדירה מחוייבת, משא"כ בכסוי פת דא"צ לטבול התנור דחרס היא ממילא א"צ לטבול הכסוי וחוצבה נמי

מאלו שאינם רקובים הסמוכים לרקובים^כ, ומ"מ יש אופנים שמותר לעשות מלאכת אוכל נפש במקום הפסד אע"פ שאינו צריך להם ליום טוב, אבל יש בזה כמה תנאים ואופנים ויש לשאול לחכם בכל אופן וענין.

נימוק: איתא במשנה (ביצה כה) בהמה מסוכנת [ופרש"י שהוא ירא תמות ואינו צריך לה שכבר סעד סעודתו אלא מחמת הפסדו הוא שוחט] לא ישחוט אלא אם כן יש שהות כדי לאכול ממנה כוית צלי [מבעוד יום] מבואר בזה דאם יש שהות לאכול ממנו כוית צלי ביר"ט, מותר לשחוט אע"פ שאין צריך לה ביר"ט, משום הפסד ממונו. ומשנה זו הובא בשולחן ערוך להלכה בסימן תצ"ח סעי ו' ובסימן ת"ק כתב המג"א על הא דמבואר שם דהא שהתירו למלוח הרבה חתיכות בשר על ידי הערמה שיאמר על כל אחד זה אני רוצה לאכלו, או על ידי שימלה הכל ביהוד עם החתיכה שהוא צריך, והתירו להערים כדי שלא ימנע משמחת יו"ט, דוה דוקא קודם אכילה, אבל אחר אכילה אסור. ועל זה כתב המג"א, דוה דוקא כשיש רק חשש הפסד, אבל אם יש ודאי הפסד, מותר אפילו אחר אכילה הובא להלכה בשו"ע הרב סי' ת"ק סעי ט"ז, ובמשנ"ב שם ס"ק כ"ד לגבי מליחת בשר ובס"ק כ"ו גבי מליחת דגים ועפ"ז אמרתי שישנו שויכחי השי"ת ללמוד בחול המועד העל"ט לפני חברים מקשיבים דאולי יש גם להקל בשאלה הנ"ל.

והעירוני כמה רבנים חשובים שליט"א שאין הדבר פשוט כל כך, דיש לחלק נידון דידן מהתם בכמה אנפי:

א. דהתם סגי שיש שהות לאכול כוית אחת, דהשחיטה רק מלאכה אחת היא וכדי לאכול כוית צריך לשחוט בהמה שלימה. אבל כאן בכל פרי ופרי עושה מלאכה נפרדת [ו] בורר על ידי הקילוף (2) ואם משים המייערן בקדירה כשכבר מונחת על האש, יש בכל שימה ושימה מלאכה של בישול, ועוד שיש בזה יריבו בשיעורים שלא לצורך יו"ט ואכמ"ל, ואם כן צריך שיהיה שהות לאכול מכל אחת כוית, שוב מצאתי שכן מבואר בביאור הלכה (תצה ברה כו) דכשמפשיט העור מבהמה מסוכנת, צריך שיהא שהות להאכיל כוית צלי מבערי^ל לכל שיעור הפשט והפט.

ב. מבואר בשו"ע הרב סי' ת"ק שם ובמשנ"ב (שם) דהיינו דוקא כששחטו ביר"ט דלא היה יכול למלוח הבשר בעריריט אבל אם שחטו מעריריט אסור, שאין מותר אלא בעירוף הטעם שלא ימנע מלשחוט, ובאופן השאלה הלא ידוע דכך הוא דרכם של פירות וירקות שבסוף ימי הפסח מתחילין להירקב ולהפסיד והיה לו לבשלם קודם המועד (עיין סי' תקל"ח סעי א' ובהגה שם דוק), אולם אם לא היה לו פנאי מעריריט, משמע בשעה"צ (סימן תק"ס ס"ג) דמותר במקום הפסד.

ג. בהמה שמתה הוה הפסד גדול, וכן בשר בהמה כשלא ימלח הוה נמי הפסד גדול, ובנידון דידן אין זה הפסד מרובה כ"כ כבהמה ושוב ראיתי שכן הלשון בשעה"צ שמדייק שם הפסד גדול אולם בשו"ע ר' (סימן תצה סעי יד) מבואר דגם בעוף מסוכן התירו.

ואולי גם יש לחלק בין עשיר לעני, או אם הוציא ממון על זה, או שקיבל שק זה מח'לוקה וכדומה, ד"ל דהגדרת הפסד היינו לפי הרגשת הצער של בעליו.

ד. גם עוררנו דאין ראייה ממליחה, דמדאורייתא אין עיבוד באוכלין, וזה רק איסור דרבנן, משא"כ מלאכת בורר ובישול^ט.

נסכם בקצרה:

- א. דאין להתיר אלא בהפסד גדול כבהמה או עכ"פ כעוף.
- ב. שיהא שהות ליהנות מכל שיעור מלאכה כוית מבערי^ט.
- ג. שלא היה יכול להציל ההפסד לפני יו"ט, דהיינו שלא ידע מזה או שעכ"פ לא היה לו פנאי.

יא. ואין לאסור ממתת הכנה מיו"ט לחול דהא התירו להציל כלי שמלאכתו לחיתור מתמה לצל.

יב. ואין לו קישא כ"כ דהרי המקור הוא כבהמה מסוכנת ושם התירו מלאכת דאורייתא.

דיני מוקצה

הרה"ג ר' יצחק אייזיק ברי"מ שטיינברגר שליט"א רב ב"משיב כהלכה" פל: 05276-20-202

הלכות יום טוב

הרה"ג ר' עמרם הלוי וואלעס שליט"א מורה ב"נתיבות הוראה" פל: 05341-03-766

תפלה וקריאת התורה

הרה"ג ר' יהודה ארי'ה סאקס שליט"א רב ב"משיב כהלכה" פל: 05041-03-166

הגעלה וטבילת כלים

הרה"ג ר' נפתלי ברי"ש שטיינברגר שליט"א מורה ב"נתיבות הוראה" פל: 05832-99-809

הלכות ציצית

הרה"ג ר' ישראל יצחק גוטליב שליט"א מורה ב"נתיבות הוראה" פל: 05276-96-741

לשאלות למעשה להרבנים והמזורים שליט"א:

ניתן להתקשר ע"י "מערכת קול התורה" 02-37-22-700 < שלושה 3

א"צ טבילה כיון דאינו ככלי אחד^ט עם הקדירה. והפר"ח והגר"א (ס"ק ט) כתבו דהטעם היא דבקדירה יש זיעה והזיעה הוה כמאכל עצמו, א"כ נוגע הכיסוי במאכל עצמו^י משא"כ בכסוי פת ליכא זיעה וממילא אינו נוגע במאכל עצמו ובחוצבה נמי ליכא זיעה ולהכי א"צ טבילה ונמצא דלהאר"ו והארחות חיים הטעם: דכיסוי צריך טבילה משום דנטפל לכלי שצריך טבילה ולפר"ח והגר"א: הוא משום דהכיסוי עצמו הוה כלי סעודה כיון דנוגע בויעה.

ולכן במכשיר הנ"ל לדעת האר"ו והארחות חיים אע"פ שהגוף חימום הוה ככלי אחד^י עם התבנית ונטפל לו מ"מ התבנית עצמו הוה פלסטיק ופסור כנ"ל, אך לדעת הפר"ח והגר"א הגוף חימום מחוייב מצד עצמו כיון שיש

טז. כנ"ל בהערה ב'.
יז. צ"ל דגם להפר"ח והגר"א לא סגי הויעה לחייב דלא מסתבר דכלי שבמקרה מקבל זיעה יצטרך טבילה רק כיון דמטיע הוה כלי סעודה אם נוגע בויעה, וז"ל לדעת הפר"ח והגר"א אמאי אין טובלין תנורים שלנו להאומרים דיש זיעה בתנורים שלנו וא"כ נוגע במאכל עצמו ומטיע אך ר"ל דסומכין על האר"ו והארחות חיים בעירוף האומרים דליכא זיעה.
יח. כנ"ל בהערה ב'.

יג. כן כתב המנח"י ח"ג סימן ע"ג ע"פ תשובת אהל אברהם סימן כ"ד הובא בדרכי תשובה ס"ק כ"ד.
יד. מבואר במנח"י ח"ג סי' ע"ז וחות השני י"ז דאם מיועד הכלי רק לדבר אחד כגון בלנז'ר ידני שיש רק סכין אחד צריך לטבול גם החלק העליון, ואם יש כמה סוגי כסויים צריך לטבול רק הסכנים.
טו. בספר טבילה כלים פרק י"א הערה י' והערה ק"ה מבואר בשם הגרש"א ו'ל דכלי שמשמיעין עליו אוכל רק בקליפתו אם מביאין אותן כך על השלחן צריך לטבול בברכה כגון אגוזים ואם לאו צריך טבילה בלי ברכה ובשרת רבבות אפרים ח"ד סימן קפ"ו הביא מהגר"מ פיינשטיין ז"ל שבכל ענין א"צ טבילה כלל ובשבת הלוי ח"ו סי' רמ"ה משמע במפצח אגוזים נמצא שיש קליפה היה צריך טבילה בברכה ובחות השני כתב דגם באין מביאין על השלחן צריך טבילה בברכה ובביצים אין מביאין כך על השלחן בקליפתו וממילא יש להקל כנ"ל.

ויעה¹⁰ וממילא מחויב ג"כ התבנית והכסוי בטבילה כיון שהם ככלי אחד וכדין כלי מתכות ולכן צריך טבילה אך בלא ברכה, לחוש לדעת הא"ז והארחות חיים הנ"ל וגם דיש מקילין כיון שמתמשים רק בקליפתן¹¹.

דיני יחוד

הרה"ג ר' ישראל בראנדסדורפר שליט"א ממורי נתיבות הוראה ב'דיני יחוד'

יחוד במעלית:

שאלה: זכה להיות חלקי ממחלקי 'שערי רחמים' לשמח לב יהומים ואלמנות לכבוד החג - ולפעמים אני בא לבנינים גבוהים 20 קומות, ועשו שם מעלית [עלעועטער] האם מותר להתייחד שם עם אשה אחת או יותר.

תשובה: מעיקר הדין יש להקל [בדרך כלל וכמו שנבאר] אבל אדם צנוע ראוי לו להתרחק מלהתייחד עם אשה אחת [או שתיים] במעלית [ואפילו אם הוא כבר שם, ראוי לו לצאת] וביאור הדברים: 1) אם יש במעלית עוד איש אחד כשר [נסתם אנשים כשרים]¹² מותר להתייחד שם אפילו עם אשה אחת, דהא מותר לאשה להתייחד עם שני אנשים כשרים¹³.

2) וכן אם יש שם במעלית שלש נשים, ג"כ מותר להתייחד שם [אפילו אין שם עוד איש], דמותר לאיש להתייחד עם שלש נשים¹⁴.

3) ואם אין שם שני אנשים או ג' נשים, רק איש אחד

יט. ואע"פ שאין אוכלי המשקה והזועה שמתאחד מ"מ כיון דזעה הוה כאוכל והביצים בתוכם הוה כהביצים נוגעין בגוף חימום וכעין מכשיר [צפיטער].

כ. כנ"ל בהערה ג'.

כא. רמ"א אהע"ז סי' כ"ב ס"ה.

כב. שם.

כג. שם, ובחלקת ממוקק סק"ח.

ואשה אחת, שייך איסור יחוד, אע"פ שא"א לשהות שם זמן רב, דאסור מן הדין להתייחד עם אשה אפילו לרגע, באופן ששייך להיות שם שיעור יחוד¹⁵.

4) שיעור איסור יחוד רבו הדעות בין הפוסקים, י"א שהוא כחצי דקה¹⁶, ו"א שהוא כשתי דקות¹⁷, ו"א 5-דקות¹⁸, ובספר משמרת היחוד¹⁹ הכריע שהשיעור הוא דקה וחצי.

5) ובאופן שלא שייך להיות שם כשיעור הנ"ל, אינו בגדר יחוד כלל, ולא אמרינן בזה חצי שיעור אסור²⁰.

6) בזמניו בדרך כלל אינו שוהה המעלית שיעור יחוד בלא שיפירו ע"י אחר וע"כ דינו כמו שמתייחד עם אשה במקום שפתח פתוח לרה"ר שדינו מבואר בשרע²¹ דמותר להתייחד שם עם אשה.

7) ומ"מ במעלית שא"א לעצרו מבחור באמצע, או בשעות המאוחרות בלילה דלא מצוי שאחד יפתח המעלית מבחור, אסור להתייחד שם - אם הזמן שיששה במעלית יהא שיעור יחוד²².

8) כ"ז מעיקר הדין, אבל כתבו הפוסקים דאדם צנוע יצא אם רואה שאשה נכנסת למעלית (אם הוא שם לבד²³), וכ"ש שלא ליכנס כשרואה שיש שם אשה אחת, משום הרחק מן הכיעור והדומה לו, ובפרט אם המעלית הוא

כד. ש"ת שבט הלוי ח"ג סי' קפ"ב שזה אסור מצד איסור יחוד, ולא משום חצי שיעור.

כה. דבר הלכה ש"ת סי' י"א ד"ה בש"ת.

כו. ארחות הבית (להגרי"ם שטרנבוך שליט"א) פרק י"ד הערה פ'.

כז. ש"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צ"ד אות י"א.

כח. פ"ה ס"ג, כיון שהמנחה, והארחות הבית, והאגרות משה אהע"ז ח"ד

סי' ס"ה אות כ"ב, נקטו ששיעור יחוד הוא יותר מדקה וחצי.

כט. ש"ת שבט הלוי ח"ג סי' קפ"ב, דבר הלכה סי' ט"ו סעי' ב'.

ל. ש"ת אהע"ז סי' כ"ב סעי' ט'.

לא. כיון פתח פתוח לרה"ר שאינו מותר רק באופן שמצוי עוברים ושבים, כמבאר בפתח אהע"ז סי' כ"ב ס"ק ט' בשם הכנסת הגדולה.

לב. אם יש שם שתי נשים יש יותר מקום להקל, כיון שהוא רק יחוד מדרבנן, ודברי סופרים פ"א ס"א כתב שבשתי נשים אין צריך להחמיר.

קטן וצר²⁴.

יחוד עם אחרות:

שאלה: אבי ואמי נסעו לחו"ל לשמחה למשך כשבועיים, ונשארו בבית אני הבחור בן 15 שנה ואחותי בת 13 שנה, האם יש בזה איסור יחוד.

תשובה: מותר וכמו שנבאר:

1) יחוד עם אחרות מותר אם אינו בדרך קביעות²⁵.

2) שיעור הקביעות נחלקו הפוסקים י"א ל' יום²⁶ וי"א ג' ימים²⁷ וי"א שאין בזה שיעור קבוע - אלא שצריכים ליותר שייהא בדרך אורח ולא בדרך דירה. ובדרך דירה, אף יום אחד אסור. ובדרך אורח, מותר אפילו כמה לילות²⁸.

3) ובאורחות הבית²⁹ מכריע דיש נפק"מ אם נסעו אח ואחרות לאיזה דירה ובין אם דרים בבית הוריהם, דאם נסעו למקום אחר אסור אפילו ג' ימים. ובית הוריהם מותר אפילו עד ל' יום. ובדבר הלכה מצדד ג"כ לחלק בכך, אלא דכתב דמסתברא דבבית הוריהם מותר אפילו יותר מל' יום³⁰.

4) ועכ"פ בעניינינו שרוצים להיות בבית הוריהם רק כשבועיים, ודאי יש להקל.

לג. רבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"א בשם הרמ"ה (לענין היתור של פתח פתוח ובעלה בעיה) וכן כתב בתשובות והנהגות (ח"ה סי' של"א אות י') שראוי להיזהר ולהימנע מן רשותו נפשו ירחק מזה, וכן בש"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צ"ד אות ז', מיקל בזה רק בשעת הדרך.

לד. גמ' קידושין פ"א רב אסי אמר מותר להתייחד עם אחרות ופירש"י דרק לפרקים מותר אבל אסור לדור עמה תמיד, וכן פסק הרא"ש פ"ד סי' כ"ד אלא שכתב דהמחמיר תבוא עליו ברכה, הביאו החלקת ממוקק אהע"ז סי' כ"ב סק"א.

לה. דבר הלכה סי' ב' ס"ד בשם אמרי יוסף, והביאו בספר אורחות הבית להגרי"ם משה שטרנבוך שליט"א פרק י"ד הערה י"א.

לו. שבט הלוי ח"ה סי' ר"א סוף אות ב' בשם הצופה דבש.

לז. אגרות משה אהע"ז ח"ד סי' י"ד אות ג'.

לח. פרק י"ד הערה י"א.

לט. סי' ב' סעי' ד'.

מכתבים למערכת:

לכבוד גליון המפוארת 'קנין תורה'

ראינו לציינן מה שהעירו כמה ת"ח בענין מה שכתבנו בגליון (שבת חוה"מ ושש"פ), ולא היה מפורט שם כדאי הצורך ונראה עתה להשיבם על נכון.

בנידון הראשון ששתה בליל הסדר הכוס שני בלא ברכה לפניו, ודנו שם להתיר שיצא כוס זה, הגם שהנהנה בלא ברכה עושה עבירה, עכ"ז אין בו משום מצוה הבאה בעבירה כיון ששכח ולא היה מרצונו.

והעירו הרבה, דלכאורה בלאו הכי אפשר לסמוך על שי' המחבר (סי' תע"ד ס"א) וכן נוהגין אחינו הספרדים (וכ"ה מנהג זידיטשוב) שאין מברכין הגפן אלא על כוס ראשון ושלישי.

אבל לכאורה הא ליתא, דבו ברעג שהוא נהג כהרמ"א (שמקורו מהגאונים ומנהג כל האשכנזים) שמברכין על כל כוס וכוס משום דכל אחד מצוה בפניו, הרי הוא כאילו הסיח דעתו מכוס הראשון ותיקף בגמר שתייתו, ונתחייב שוב לברך על הכוס שני.

וכ"ה לשון הט"ז (שם סק"א), והביאו בשע"צ (שם): 'צריך בפה"ג לכל אחד, כיון דחכמים תקנו ד' כוסות, הוי כמתנה בפירוש בשעת ברכה, שאין ברעתו לשתות מחמת ברכה זו אלא כוס זה, כיון שצריך לכוס אחר חייב לברך עליו'.

וכן מוכח להדיא כשדנו הפוסקים באיסור שתייה באמצע הגדה, ביארו דעיקר המניעה לכך הוא, כיון דאנו נוהגים שמברכין שנית על כוס השני, אי"כ הוי נמלך מכוס הראשון, ויוכרח לברך עתה בפה"ג מחדש ויראה כמוסוף על הכוסות (עי' שועה"ר סי' תע"ב ס"ז וסי"א, ועוד פוסקים).

מה שכתבנו שבאמצע החג יהדר יותר המים שרכש לפני הפסח אף שאינו כשר לפסח כיון שממילא נתבטל בשישים, משא"כ אם יקנה עתה מים חדשים מי אומר שהבית חרושת מילאו המים לפני החג.

הנה בשגגה נשמט מהמאמר, שכדאיתו מטביעים חותמת מטעם יעד הכשרות: על כל בקבוק בנפרד תאריך יצור המילוי, וממילא אם חושש להדר אחר מים כשר לפסח גם בתוך החג, יבדוק על המים שבחנות אם מוטבע חותמת זו, ובכך יצא מכל חשש.

היו שהעירו על כלל הענין של השתמשות בהמים שבברו, דאכן בעיקר ירושלים ת"ו ובעוד כמה מקומות כבר אכשר דרא, וחברת מספקי המים סוגרים כל הגעת המים לפני הפסח, וממילא כבר ירד כהיום כל החשש של חמץ בפסח שלא נתבטל אפילו במשהו.

הערה נכונה, אמנם כל שעדיין לא מסודר השגחה מוצמדת לכל זה, מי נוטל הסמכות ונאמנות על כך, בפרט אלו חסידים ואנשי מעשה המהדרים בימי הפסח שיהיה הכל בתלות הכשרות.

החריב וביקרא דאורייתא
משה קרויס

לכ' הגליון החשוב 'קנין תורה' מדור 'משיב כהלכה'

הנני להעיר במשיב ידידי הרה"ג ר' יואל רובין שליט"א [פרי' שמיני החודש] לענין לעבור אל ביי"פ [שיחה ממתניה] כאשר מדבר עם הוריו, ובאמצע מתקשרים אליו מביתו, וכתב להכריע בדאם האשה מדברת עם הוריה והבעל מתקשר אליה, הנה כיון שזאנו שנישאה מתחייבת בכיבוד בעלה, ע"כ מותרת לעבור ולדבר עם בעלה [נמוכן באופן של דרך ארץ והתנצלות כלפי הוריה], אבל במקרה הפוך מזה, שהאיש מדבר עם הוריו ומתקשרים אליו מביתו, בזה אין היתר לעבור לשיחה שמתקשרים אליו מביתו. אלו דבריו.

ואלו דברים תמוהים מכמה טעמים, ראשית כי הנה לעבור אל ביי"פ אינה רק בגדר כיבוד, אלא יש בזה זלזול בכבוד ההורים להניחם להמתין עד בוש [וזה גם היפך מדת דרך ארץ אנושיית וד"ל], ואי"כ הגם שנפטרה האשה מלכבד את הוריה כל שהדבר נוגע לכבוד בעלה כמבואר בשריע (סי' רי"ט ס"ז), מ"מ לא הותר לה לזלזל בכבוד הוריה אף לאחר נישואיה.

ועוד דהא מבואר בשריע (שם סי"א ברמ"א) דהגם דאם אמר לו אביו לשמשו ויש לפניו לעשות מצוה עוברת, אמרינן דאם אפשר למצוה שתיעשה על ידי אחרים יניחנה ועסוק בכבוד אביו, ואם אי אפשר למצוה שתיעשה על ידי אחרים יעסוק במצוה ויניח כבוד אביו, מכל מקום אם כבר התחיל לעסוק במצוה, הלא עוסק במצוה פטור מן המצוה, ויגמור תחילה קיום המצוה הזאת. ע"ש. אמור מצוה הלא כשמדברת עם הוריה ממצאת עוסקת במצות כיבוד, ולא תהא חובת כיבוד שחייבת לבעלה עדיפא ממה שמצוה גבי כיבוד אב עצמה דאם עוסקת במצוה אחרת פטורה מכיבוד, כשי"כ בנוגע לכבוד בעלה שיעקר החיוב הוא רק בגדר שיעבוד לבעלה ואינה ענין כיבוד כמצות כיבוד אב, וכיון שכבר עוסקת במצוה בכיבוד הוריה פטורה מחיובה עד שתגמור מצוה תחילה.

ועוד והוא העיקר, שהרי כתב הש"ך (שם סי' ט) דאם אין בעלה מקפיד עליה, חייבת בכיבוד בכל מה שאפשר לה כמו האישי. ע"כ. הרי דמהני מחילה על ענין זה ואו חזרת ומתחייבת בכיבוד הוריה, הנה באופן שעי' שמכבדת אותם נמצאת נמנעת מהשיעבודים שבביתיה, או אכן הדבר תלוי במחילת הבעל, אבל כשמדברת עם הוריה, מי הוא האיש אשר יקפיד עליה שלא תקיים מצות כיבוד לדבר אליהם דרך כבוד, וכיון שכל בעל ישר הולך מסכים לזה נמצאת מחוייבת בכיבודם דבר זה, ואי"כ אין לה להניחם באמצע דיבורם באופן שהוא ממש היפך כבוד, וכאשר תסיים דיבורה או תחזור אל הבעל. וכמוזמה שהדברים מבוארים ופשוטים.

בידידות

חיים מנשה גוטליב

תשובת הרה"ג ר' יואל רובין שליט"א

הנה הדברים נכוחים וישרים למבין, על כן איני רואה צורך להשיב עליהם, ונקודת הויכוח הוא האם לעבור על ביי"פ הוא ענין של כבוד, או שהוא ענין שיש בה זלזול אל ההורים, וכאשר הנני רואה שמעוררים שיש בזה ענין זלזול דרך בויון, אכן יש למנוע מזה בכל היכולת.

בירורי הלכה שנתלכנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מר"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הקי

דעת הרשב"א והריטב"א (בבא מציעא שם), וכן נראה מדברי הטור והשו"ע ונ"כ (ירד סימן קנ"ט סעיף א) שכתבו "מותר להלוות לגוי ברבית" ולא כתבו שהוא מצוה.

[וכן ממה שהטור (סימן קנ"ט) ה"ט והש"ך (שם ס"ק א) למדו היתר להלוות לנכרי מהפסוק "אל תקח מאתו נשך ותרבית וגו' וחי אחיך עמך" ונכרי אין אתה מצווה להחיותו ע"ש, ולא למדו ממקרא מפורש "לנכרי תשיך" כמ"ש הרמב"ם, מוכח דסבור דמקרא זה איירי בלווה מן הנכרי].

שמה ילמוד ממעשיו:

[ויש לציין שכפי המבואר בגמ' (בבא מציעא שם) אסרו חכמים להלוות לגוי ברבית (וולת באופנים מסוימים), משום גזירה שמה ילמוד ממעשיו, אבל למעשה בומננו מותר כמ"ש התוס' (שם), וכן פסקו הטור והשו"ע ונ"כ (שם)].

שו"ע הרב: "אסור להלוותו בחינם":

אמנם בשו"ע (ירד סימן קנ"ט סעיף ע"ה) פסק כדברי הרמב"ם וז"ל "מצוה מן התורה ליקח רבית מן הגוי, ואסור להלוותו בחנם, שנאמר 'לנכרי תשיך' כלומר תשוק, זו מצוה עשה ליקח ממנו נשך ולא להלוותו בחנם, כמ"ש ולא תחנם, לא תתן להם מתנת חנם, אא"כ הוא נכרי המכירו, (כמ"ש בהלכות עבודה זרה ועובדיה) עכ"ל.

'איסור עשה' להלוות לגוי בלא רבית:

וכתבו הפוסקים שגם לדעת הרמב"ם אין שום מצוה להלוות לגוי, אלא שיש 'איסור עשה' להלוות לגוי בלא רבית. וז"ל המגדל עוז (על הרמב"ם שם, הלכות מלה ולווה פרק ה' הלכה א) "כי כמו שהזהרנו בלאו על לא תחנם - לומר שלא ליתן להם מתנות חנם, הוזהרנו בעשה - אף כשנלוה אותם שלא נלוה אותם חנם, אלא ברבית".

"הוי ליה מצות עשה כמו ציצית":

וכעין זה ביאר במנחת חינוך (פרשת כי תצא מצוה תקע"ג) "ואין מצוה להלוות, רק אם מלוה לו מצוה ליקח מאיתו רבית, והו"ל מצות עשה כמו ציצית, דאם יש לו [בגד] בת ד' כנפות מחויב לעשות ציצית, הכא נמי". וכ"כ הב"ח (ירד סימן קנ"ט שם) ובשו"ת חתם סופר (ירד סימן ק"ט).

"מצות עשה להלוות לו, כדי לגרום לו נשיכה":

אמנם בספר מרכבת המשנה (על הרמב"ם שם), כתב ביאור חדש בדברי הגמ' (בבא מציעא שם) ע"פ דעת הרמב"ם, דקא ס"ד בגמ' שמצות הלוואה לנכרי ברבית היא מצות רשות דומיא דמצות שחיטה, שרק אם רוצה לאכול צריך לשחוט. ומסקנת הגמ' הוא "שמצות עשה להלוות לו, כדי לגרום לו נשיכה".

איסור 'לא תחנם':

וגם לדעת רוב הפוסקים החולקים על הרמב"ם, וס"ל שאין מצוה להלוות לנכרי ברבית, מ"מ יש איסור להלוות להם בלא רבית משום "לא תחנם", כמו שאסור לתת לנכרי שום מתנת חנם, כמ"ש בשו"ע (ירד סימן קנ"א סעיף י"א).

אלא שיש אופנים שמותר משום 'לא תחנם' כגון במכירו, משום שנחשב כמכירה ולא כמתנה, שהרי ישלם גמולו או כבר שילם לו (ש"ך ס"ק ח), וכן בשכנו או באוהבו דהוי כמכירו, או משום דרכי שלום דבכל אלו לית ביה משום לא תחנם.

ונמצא שלדעת הרמב"ם ודעימיה, אפילו באופנים שאין בהם משום לא תחנם, מ"מ אסור להלוות לנכרי בלא רבית.

גדר עשה 'לנכרי תשיך' שוה לגדר 'לא תחנם':

אמנם בספר החינוך (מצוה תקע"ג) מושה גדרי המצות עשה של 'לנכרי תשיך' כמו בלאו דלא תחנם, וז"ל 'יעובר על זה והלווה בלא רבית מתורת חסד לבר, לא מתקוה אליו לריוח עמו מצד אחר או מפני דרכי שלום, ביטל עשה זו".

וכן תמה במנחת חינוך (שם) שכיון שגדריהם שווים מה הועיל לנו ה'עשה', ומסיק "ואפשר כך גזירת הכתוב דהלוואה גרע ... דבמתנה עובר בלאו לחוד, ובהלוואה עובר ג"כ בעשה".

[וכן משמע בדברי השו"ע (ירד סימן קנ"ט סעיף ע"ה) שהוא לעיל, שכתב "לנכרי תשיך וכו', זו מצוה עשה ליקח ממנו נשך, ולא להלוותו בחנם כמ"ש ולא תחנם" עכ"ל, ומשמע שגדריהם שווים].

ישראל מומר:

הנה, בדין 'ישראל מומר' כתב המחבר (סימן קנ"ט סעיף ב) שמותר להלוות לו ברבית, והרמ"א הביא שיש אסורים, ובפתחי תשובה (ס"ד ק"ד) בשם התפארת צבי ירד סימן ס"ג אות ה) מדייק מלשון הרמ"א שזולת זה יש עוד איסור להלוות למומר בלא רבית, ולכן כיון שיש מחמירים מלהלוות למומר ברבית, א"כ אסור להלוות לו כלל.

וטרחו האחרונים לדעת מהו סיבת האיסור, ויש שכתבו שהוא עפ"י מה שמבואר בהלכות צדקה (סימן ר"א סעיף ב) שמומר להכעיס אסור לפדותו אם נשבה (ש"ט), וכן אין זנין ומפרנסין אותו (ש"ך ס"ק ג), והכי נמי ל"ל להלוות לו בלא רבית הוי מהדרברים שמתביטים לו ואסור, והדרים ארוכים ואכ"מ.

[וכן דנו הפוסקים (בכמה מקומות) מהו גדר של מומר להכעיס בומננו, וכן מחללי שבתות בפרהסיא שדינם כמומרים, האם דינם כתינוקות שנשבו, כיון שלא קיבלו חינוך תורני כלל, ועוד חזון למועד בס"ד].

האם מותר להלוות כסף לגוי 'ללא רבית'?

שאלה: האם מותר לישראל להלוות כסף לגוי, מבלי להתנות עמו שישלם לו 'רבית' עבור ההלוואה?

ההלכה:

א. רוב הפוסקים סוברים שמותר להלוות לנכרי בלא רבית. וזהו באופן שאין בו משום "לא תחנם" כגון בנכרי שמכירו, או שיש לו בזה איזה תועלת, דלולי זה אסור ליתן כל מתנה לגוי (כמבואר בשו"ע ירד סימן קנ"א סעיף י"א).

ב. דעת הרמב"ם שאסור להלוות לנכרי בלא רבית, וכן נקט השו"ע הרב, ונכון לחוש להבריחה.

אמנם למעשה יש מקום להקל, כיון שיש גדר איסור להלוות לנכרי בחינם, שווה לגדרי 'לא תחנם', ולכן באופנים הנ"ל שהתירו משום 'לא תחנם', יש לסמוך להתייר להלוות לגוי.

ג. יש אומרים שלפי שיטת הרמב"ם, יש מצוה עשה להשתדל להלוות לנכרי כדי להלוות לו ברבית. אמנם הדעה הרווחת אינה כך, אלא שאם בא להלוות לנכרי אין להלוות לו בלא רבית, אבל אין מצוה לחפש להלוות לו ברבית.

• בירור הלכה •

'תשיך' - לשון 'מל' או 'לווה':

כתב בתורה (פרשת כי תצא, דברים כ"ג כ"א) "לנכרי תשיך ולאחריך לא תשיך", ואפשר לפרש שני פירושים בפירוש המילה "תשיך", יש מפרשים מלשון 'מל' או 'לווה', שמותר לישראל 'להלוות' לנכרי ברבית, ויש מפרשים מלשון 'לווה', שמותר לישראל ללוות מנכרי ברבית.

מצוה להלוות לגוי, או 'איסור עשה' לישראל:

והנה משמעות העולה ממקרא זה של 'לנכרי תשיך' תלויה בשני הפירושים הללו, לפי המפרשים שהוא לשון 'מל' או 'לווה' יש לומר שמצוה להלוות לנכרי ברבית.

אבל למפרשים שהוא לשון 'לווה', אין לומר שיש מצוה ללוות מנכרי ברבית, אלא מוכרחים לומר שמקרא זה בא להוסיף 'איסור עשה' על הלוואה לישראל ברבית, כמ"ש רש"י (שם) "לנכרי תשיך ולא אחריך, לאו הבא מכלל עשה - עשה, לעבור עליו בשני לאוין ועשה".

ווגם בפירוש הראשון שהוא לשון 'מל' או 'לווה' אפשר לומר שמקרא זה בא ליתן 'איסור עשה' להלוות לישראל ברבית, אלא שיש סוברים שלפי פירוש זה יש מצוה להלוות לגוי ברבית (כמו שיבואר).

תשוק או תשיך:

ושני הפירושים אלו נמצאים בסוגית הגמרא בפרק איזה נשך (בבא מציעא דף ע' ע"ב) שבתחילה למדה הגמ' שהוא לשון 'מל' או 'לווה': "איתיביה רבא לרב חנמן, 'לנכרי תשיך', מאי לאו 'תשוק', פי' שמותר אתה ליקח הימנו נשך (רש"י)".

ובדחיית הגמ' למדה שהוא לשון 'לווה', ואמרה הגמ' "לא, תשיך דווקא קאמר", שיש לישראל ישלם רבית לגוי, וביארה הגמ' שהפסוק בא להוסיף גם 'איסור עשה' על ישראל הנותן 'מל' לישראל אחר, "לעבור עליו בעשה ולא תעשה".

רמב"ם: "מי שמעוה למדו שזו מצות עשה":

וכתב הרמב"ם (להלכות מלה ולווה פרק ה' הלכה א) "ומצוה עשה להשיך לנכרי, שנאמר לנכרי תשיך, מפי השמועה למדו שזו מצות עשה, וזהו דין תורה" עכ"ל. וכן דעתו בספר המצוות (עשה קצ"ח), וכ"כ בספר החינוך (מצוה תקע"ג).

הדריגן למאי דסלקא אדעתא מעיקרא:

וכתבו מפרשי הרמב"ם (כסף משנה, משנה למלך שם) שפסק כפי הה"א של הגמרא שפירוש תשיך הוא תשוק לשון 'מל' או 'לווה', וביאר הר"ן (בבא מציעא דף ע' ע"ב ד"ה מאי לאו תשוק) "דכיון דמסקנא [בסוף] שמעתין דרבית דגוי מדאורייתא שרי, הדריגן למאי דסלקא דעתא הכא, מאי לאו 'תשוק'" (וכ"כ הב"ח ירד סימן קנ"ט סעיף א).

[והשולחן (הקדמה לתורה שכתב, אות כ"א) פירש כעין זה, שבגמ' אין זה ה"א ומסקנא, אלא מחלוקת רבא ורב חנמן, והרמב"ם פסק כרבא].

"הרי זה מצות עשה":

ויש בדעת הרמב"ם חידוש נוסף, שאין זה רק היתר להלוות לנכרי ברבית, אלא שיש בזה מצוה עשה להלוות לנכרי ברבית, וביאר הר"ן (שם) "על כרחך כי ס"ל דרבית דגוי שרי, נקטינן 'לנכרי תשיך' כפשטיה, דלמצוה אתי כדתניא בספרי (פרשת כי תצא) הרי זה מצוה עשה".

וכן כתבו התוס' (בבא מציעא דף ע' ע"ב ד"ה תשיך) דלפי הה"א שבגמרא "אסור להלוות לו [לגוי] בחינם, כדאמר קרא (דברים ז' ב) לא תחנם, ועוד שאמר הכתוב להלוות להם ברבית".

דעת רוב פוסקים: מותר להלוות לנכרי בלא רבית:

אבל הרבה פוסקים ראשונים ואחרונים - חולקים על הרמב"ם, ופסקו כמסקנת הגמ', שהוא לאו הבא מכלל עשה, שלא ישך לישראל, ואין מצוה להלוות לגוי ברבית.

כן דעת הראב"ד בהשגות (שם) והרמב"ן (בחידישו לבבא מציעא שם, ובספר המצוות שוש ה', וכן